

Vladislav Dolník

Kde máš bráchu, Metude?

Historie s úsměvem,
ale i respektem

Kde máš bráchu, Metude?

Vladislav Dolník

Jonathan
LIVINGSTON

Copyright © Vladislav Dolník, 2025
Illustrations © Evženie Schreiber, 2025

ISBN 978-80-7551-405-9

o tom, jak Konstantin a Metoděj dorazili na Moravu

oravagrad, tamhle je Moravagrad. Medvěd se Soběkem na sebe unaveně pohlédli. Splnili úkol a přivádějí z Byzance učitele víry. Když vjížděli na most do předhradí, nestačil se Soběk divit, kolik lidí je přišlo přivítat. Ono snad ani nešlo o nějaké přivítání, spíš v tom byla hlavně zvědavost. Tolik vozů přece nepřijíždí každý den. Po stranách mostu zíral houf dětí, za mostem převládali dospělí. Většinou to byli muži, ale vepředu si Soběk všiml mladé ženy s dítětem v náručí, jen malá hlavička přisátá k prsu. A hned vedle ní Liboslava. Už si nemusela stěžovat, že má malá prsa. A břicho měla taky pěkně zakulacené. Medvěd se Soběkem a oběma bratry vystoupili z vozu a do akropole pokračovali pěšky. Na mostě stál Rastislav a usmíval se. Když k němu došli, kníže se uklonil a mocným hlasem řekl: „Vítej u nás, Metude!“

„Ale já jsem Konstantin!“ zamračil se muž, který šel v čele, a ukázal prstem vedle sebe. „Toto je Metoděj.“

Rastislav se ihned vzpamatoval: „Vítej u nás, Konstantine.“ A znovu se uklonil, tentokrát muži, který šel snad krok za Konstantinem a teď došel na jeho úroveň: „Vítej u nás, Metude!“

„Děkuji,“ zatvářil se blahosklonně Metoděj. „Jak sis jistě všiml, kníže, mladší bratři mívají často potřebu vyrovnat se svým starším bratrům. Tak jsem ho nechal jít prvního.“

„Starší bratři zase mají sklon ty mladší sekýrovat a o všem rozhodovat,“ usmál se sladce Konstantin.

Rastislav zrozpačitěl, rychle však zareagoval: „Po tak dlouhé cestě jste jistě velmi unaveni. Pojdte dál.“ Pak pohlédl na Medvěda, z jeho tváře však nevyčetl vůbec nic.

Bratři vykročili a rozhlíželi se kolem. Hostitel Rastislav s několika dalšími muži, patrně moravskými předáky, je následovali. Průvod uzavíralo poselstvo včetně mladíků, které Konstantin s Metodějem přivedli s sebou. „Pěkný kostel,“ ukázal Metoděj na zděnou budovu vprostřed akropole.

„Teprve čeká na vysvěcení. Pasovský biskup je už řadu let upoután na lože a na vysvěcení sem nemůže dojet.“

„A tamten menší?“ kývl hlavou Konstantin.

„Ten je zasvěcený svatému Petrovi,“ odpověděl spokojeně Rastislav.

„Máte tady nějaký kostel zasvěcený svatému Klimentovi?“ zajímal se Konstantin.

Rastislav zavrtěl hlavou.

„Ale to je škoda, to bude třeba napravit.“

Ze zadu se ozval výkřik. Metoděj se otočil a rozběhl zpátky. Jeden z žáků ležel na zemi a pokoušel se vstát.

„Jsi v pořádku, Naume?“ staral se Metoděj.

Mladík s bolestnou grimasou ve tváři se chvíli rozmýšlel, pak přikývl.

„Je třeba se dívat, kam šlapeš. V tomhle ohledu je jedno, jestli jsi v Konstantinopoli nebo v Moravagradu.“

Mladík něco zahučel a začal si klacíkem seškrabávat z pláště nevábnu nahnědlou hmotu. Metoděj se vrátil k bratrovi a knížeti: „Rád bych si prohlédl opevnění. S Konstantinopolí se to nedá samozřejmě srovnávat, Theodosiovy hradby jsou kategorie sama pro sebe, ale i tak bych se rád na ty vaše podíval.“

„Mě spíš zajímá tamten kostel hned za hradbami,“ projevil odlišný zájem Konstantin.

„Ten je muj,“ ozval se kdosi z knížecího doprovodu. „Mám tam dvorec. Ludvík ho při oblehnutí celé vypálil, ale kostel, jak vidíte, zvostal,“ zasmál se muž a hrdě dodal: „Mohli tak akorát zapálit střechu, ale kameně ne, šutr není hořlavé.“

„Komu je zasvěcený?“ usmál se na moravského předáka Konstantin.

„Svatému Vavřincovi.“

„Jako Laurentiovi?“

„Myslím, že je to ten samý. U nás sa mu říká Vavřinec. A já su Bořita.“

„Dvorec za městskými hradbami, Bořito? Není to trochu nešťastné?“

Oslovený pohlédl na Rastislava. Ten mu pohled dlouze opětoval. Nakonec Bořita pohled nevydržel. Uhnul očima a podíval se zpět na Konstantina. Chvilí mlčel a pak dodal: „Vevnitřku hradíšča pré není dost místa, tož sem si ho postavil venku.“

„Snad abychom nejprve vyložili z vozu svoje věci,“ staral se Konstantin.

„Co se děje? Začínáš být najednou nějaký praktický,“ podívil se Metoděj.

„Rád bych viděl rukopisy, a hlavně svatého Klimenta na bezpečném místě.“

„Pravda,“ přikývl Rastislav. „Vlastibore, ukaž našim vzácným hostům, kde budou bydlet. Budou si jistě taky chtít odpočinout po dlouhé cestě. A pak jim taky ukážeš Moravagrad. A zítra uspořádáme na jejich počest velký hodokvas.“ Kývl na Medvěda, Soběka a pár dalších: „Vy pojedte se mnou.“

S Rastislavem v čele vyrazili ke knížecímu paláci, když se zezadu ozval zoufalý výkřik: „Opatrně! Opatrně!“

Soběk se ohlédl a uviděl rozčileného Konstantina, jak bere vozkovi z rukou dřevěnou truhličku. Už už se chtěl obrátit a urovnat situaci. Medvěd ho však vzal za ramena, a tak se zase otočil a vešel s ostatními do knížecího paláce.

„Takže s vámi žádný biskup nedorazil,“ pokýval nespokojeně hlavou Rastislav, když se všichni usadili. „Je tedy i pro Byzanc naše křesťanská víra stále ještě moc obhroublá?“

„Oni nevijó, co po nás chcet,“ ušklíbl se Slavomír. V poselstvu měl na starosti finance. Při vzpomínce na audienci u konstantinopolského patriarchy se zamračil: „Ten Fotios, no to bylo hrozné, co šecho on po nás chcel. To aji dyby byl jeden už hotové kněz, tož by mu to sotva stačilo.“

„Takže kostely si na vysvěcení musí ještě počkat,“ pochopil kníže.

„Dyby byl jeden z nich biskup, tož só néspiš dneska šecky kostely zasvěcené svatému Klimentovi.“

„A svěcení má jenom Konstantin, že?“ ujišťoval se Rastislav. „Aspoň to tvrdil ten, co jsi ho poslal napřed.“

„To jo,“ přitakal Medvěd. „Ale na druhó stranu oni majó skorem šecho přeložené z řečtiny do naší řeči, mšu a tak, aji další věci, tož je jim celkem rozumět, co říkají.“

„A taky majó sebó glagolicu,“ přidal se Soběk.

„Co to je?“ skoro se lekl Rastislav.

„To só takové pismenka, kerýma sa dá zapsat, jako dyž sa mluví po našem,“ vysvětlil Soběk.

„A jak proběhla cesta? Žádné přepady? Žádní lupiči?“

„My mít silný oddíl,“ přisvědčil Thorwald.

Někdejší Viking měl v poselstvu na starosti ozbrojenou ochranu. Výborný bojovník. Jen ta slovanská gramatika mu občas činila problémy. „Akorát Bulgar dělat potíž, ale to se dát do pořádek.“

„Taky zme tam viděli kobylinky!“ vyhrkl Soběk. „V Bulgárii. Najedno přilítly a sežraly šecko, na co přišly.“

„To teď asi bude u Bulharů dost hlad. Budeme si muset pohlídat, aby si nechtěli vzít nějaké obilí od nás,“ uvažoval nahlas kníže.

„Jak zme jeli nazpátek, tož zme přitem narazili na Franky, ale Bulhaři sa nésplš zhojijó na Byzanci,“ mínil Medvěd.

„Franský oddíl?“

Medvěd s povzdechem přikývl.

„Že by nás zase chtěl Ludvík Němec poctít svou návštěvou?“ podivil se Rastislav. „Lidi, co mám za Dunajem, mi nic takového nehlásili.“

„Oni sa teď myslim splš peró sami mezi sebo.“

„Jen aby,“ zapochyboval kníže. „Někoho tam pošlu.“ Pak se zadíval na Slavomíra: „Jak jsi hospodařil s penězi? Neroztancoval jsi všechno?“

„Konstantinopol je drahá. A dyž řeknu, že je drahá, tož myslim opravdu drahá. A taky zme řa museli aspoň trochu reprezentovat.“

„Opravdu? A nereprezentovali jste mě splš v konstantinopolských nevěstincích?“

„To ne-e, na to zme neměli,“ bránil se Slavomír. „Aspoň teda ne pro šecky.“

„Kolik jste přivezli zpátky?“

Slavomír se zasmál a hodil na stůl prázdný váček. „Dyby nás mladé nezaložil, tož zme tábořili skoro celó dobu za hradbama.“

Rastislav udiveně pohlédl na Soběka: „Ty že jsi založil Slavomíra? A z čeho? Stal se z tebe lapka?“

„To ne-e,“ bránil se Soběk. „Ale našel sem náhodó na zemi jeden zlaté. A jak zme byli v hipodromu na závodech, tož sem ho tam vsadil. Oni tam vyhrávajó dycky buď modré anebo

zelené. No a já vsadil nésplš z trucu na červeného. A oni sa ten modré a zelené mezi seob prali tak, že sa nakonec oba vymleli. No a tak sa stalo, že vyhrál červené, no tož to bylo neco! Já jich za ten jeden zlaté dostal jako svoju výhru celé pakl. Dyž ju ten, co sa u něho sázelo, měl vyplatit, krótil sa jak zmija, dyž sa páři. On byl teda aji pak o ten pakl pořádné zájem. A tož sem si ho rači skoval u Slavomíra.“

„Ale dyž nás pak začli vyhánat z dvorca, kde zme zvostávali, tož sem si ty prachy od něho pučil,“ vysvětlil Slavomír. „Sténě zme pak museli nakonec za hradby, ale aspoň zme tam ešte mohli chvilu zvostat.“

„Takže ty teď po mně chceš nějaké solidy, co? Kolik jich bylo?“

„Štyrycet,“ odpověděl místo Soběka Medvěd.

Rastislav jen tiše hvízdнул. „Za to by byl tady menší dvorec.“ Pak se usmál: „Vlastně spíš větší než menší. O tom si promluvíme později.“

Soběk rozpačitě přikývl.

„Chcel bysem ťa, knížecí Milosti, požádat, aby si mi dovolil vrátit sa dom,“ sklonil pokorně hlavu Medvěd. „Už sem tam nebyl, ani nepamatuju.“

„Meče ve franské kvalitě? O to ti jde?“

„Už sem myslim přišel na to, jak to ti Frantíci dělají. Tož chcu honem ešte udělat pár takových, šak ve tvé družině by je chlapi brali hned všema desetima.“

„A to musíš kvůli tomu do Líšně? To je nemůžeš udělat tady?“

„Tož moh bysem. Ale tady by mi každé do toho pindal a dával dobré rady,“ bránil se Medvěd. „Franské meče, tož ty už nésplš dovedu. Možná aji o trochu lepčí. Lepčí než só ty franské. Ale já bysem rád začal dělat meče, co by byly jak ty z Toleda.“

„Ty jsi už někdy viděl toledský meč?“ podivil se Rastislav.

„Akorát jedno sem ho měl v ruce. To už je dávno, ešče jako kluk v Akvileii. Ale pamatuju si ho dobře.“

„Mojslave,“ zabodl do Medvěda pohled Rastislav. Kovář se jen ošil. „Nebo ti mám radši říkat Medvěde?“ Hromotluk bez zaváhání přikývl.

„Tak tedy Medvěde,“ znovu propíchl kováře očima Rastislav. „Toledský meč je toledský meč. Nic na světě se mu nevyrovná. Ten by jistě rád měl ve svém držení i císař. Možná bys ho časem taky dokázal vyrobit. Řekněme za tři čtyři roky. Ale mně stačí franské meče. Jenomže se nesmějí vyvážet, všechny musí zůstat u nich doma. My je však potřebujeme. Ludvík Němec stále častěji pokukuje po cestách a cestičkách kolem Dunaje a jednou sem přijde zatlouct nám i se svými vojáky na bránu. Moji lidé si těch jeho moc dobře všimají. Někteří Frankové dokonce dojdou až sem. Ale jak jim v tom mám zabránit, když jsou to vlastně jen počestní obchodníci se solí? Teď byl chvíli klid. Ludvík má dost svých starostí. Anebo je to ticho před bouří? Sbírá vojáky na tažení proti některému ze svých synů? Anebo se chystá k nám? Budu muset objet některá hradíště a podívat se, jak to tam vypadá. A ani bych to neměl moc odkládat.“

„Ten tady nic nepořídít,“ skoro pohrdavě se zasmál Thorwald. „Už to zkusit a jak on dopadnout?“

„Vylámal si na našich hradbách zuby,“ hrdě se nadmul Rastislav. Pak však rychle splaskl. „Ale co za hradbami? Obilí? Krávy? Prasata? Pobral toho hodně, a co nepobral, to spálil.“

„To být moderní boj. Tak se dnes válčit,“ vysvětlil Thorwald.

„Já prostě potřebuju, Medvěde,“ přidal v hlase na naléhavosti kníže, „abys naučil i ostatní kováře, jak se dělají franské meče. Na ten toledský teď zapomeň. Aspoň prozatím. Až se zbavíme Ludvíka...“

„... tož přinde Karloman,“ zachmuřeně doplnil Rastislava Medvěd.

„Ale to už tady budou meče na franský způsob. Pak si zkoušej, jak se dělají ty v Toledu. Ale teď ne. Teď nejprve nauč ostatní kováře, jak se dělá franský meč.“

Medvěd si chvíli prohlížel špičku své boty a pak neochotně přikývl.

„A jakpak naši hosté? Jak si vedou řeční bratři? Nemají mezi sebou každou chvíli nějaké rozmíšky?“ zajímal se Rastislav.

„Ani ne-e. Občas sa trochu mezi sobó poščívajó, ale jinak ne-e,“ ujistil knížete Medvěd.

„Opravdu?“ nedůvěřivě se usmál Rastislav. „Jen co sem přišli, už se poštuchovali. Ale třeba za to může jenom únava po cestě. Kdyby se tady chtěli mezi sebou prát, to bych s tím musel něco udělat.“

„To nehrozi. Šak si viděl sám,“ zakřenil se Medvěd. „Konstantin si musí při věčím vichorcu dávat bacha, aby ho to nevodfóklo. Metud by z něho nadělal štyry malé do chlebové pece.“

„Moc robustní není,“ připustil kníže.

„Ale v hlavě to má poskládané,“ horlivě ujišťoval knížete Soběk. „A co šecko už přeložil.“

Medvěd souhlasně přikývl.

„Aji já bysem sa směl vrátit do Lísně?“ zeptal se Soběk.

„A kdo by mi tady potom hrál na píšťalu?“ usmál se pobaveně Rastislav.

„No on Ljuboslav sobó přines lyru. Teda chcu říct byzantskó lyru. Tož sem si myslel, že písčala už nebude ani tak moc potřeba.“

„Ty už nechceš hrát svému knížeti?“ uculil se Rastislav.

„Tož jasněže chcu. Ty máš, kníža, na muziku ucho. A takovém je radost hrát.“

„A s tím Ljuboslavem..., kdo to vlastně je, ten Ljuboslav?“

„On byl v Konstantinopoli jako otrok a staral sa o nás. On dokáže mluvit řecky aji po našem. Teda skoro po našem.“

„Nezahráli jste si někdy spolu?“

„Jasně že jo. Ono to chvíli trvalo, on ten Ljuboslav byl zvyklé hrát sám. Tož si tu svoju lyru néprv naladil podľa seba. Ale bylo to dycky o kus jinde než ta moja písčala. To sa nedalo poslóchat. Až si dal říct a ladil podľa mňa, tož to zme pak spoľem hráli skoro každé deň.“

„Tak to byste mohli hrát i zítra na hodokvasu.“

„Tož jasně že jo. My dva, k temu Medvěd s brumbálem. Škoda, že tady není Komár. Ten s tó svojó kohornó by sa nám docela hodil.“

„To nende enem tak dojit a hned od pasu neco hrát,“ vmísil se do debaty Medvěd. „To sa musí aji trochu nazkóšet. Inak by kníža,“ pohlédł Medvěd na Rastislava, „pustil na nás ty svoje čokle.“

„To si piš, že pustil,“ strojeně se zamračil kníže. „Tak se dejte do zkoušení, ať nepřijdete o nohavice! Už jste mi řekli dost. Ještě si budu muset promluvit s oběma bratry. Teď všichni můžete jít.“

Když vyšli ven, Thorwald a Slavomír vyrazili každý ke svému obydlí.

„Di najit Ljuboslava,“ pokynul Soběkovi Medvěd. „Já sa musím ešče o cosi postarat.“

Soběk přikývl. Rozhlédł se, ale nikde neviděl nikoho z byzantské výpravy. Vtom si všiml, že Medvěd došel skoro až k velkému kostelu a zastavil se u jednoho kamene. To je přece hřbitov! Soběk zaváhal a pomalu se vydal za Medvědem. Ten jako by ho ani nevnímal. Tady přece leží Božidara. Umřela, když rodila knížeti dědice. Krátce po porodu umřel i on. Nebyla náhodou

Božidara předtím Medvědova žena? Několikrát se už zkusil nenápadně na to zeptat, ale kovář vždycky odvedl řeč jinam. Medvěd měl teď sepnuté ruce a tiše pohyboval rty. Ruce sepal i Soběk. Nakonec Medvěd zašeptal: „Tož odpočívá v pokoji.“

„Odpočívá v pokoji,“ řekl Soběk nahlas.

Medvěd chvíli mlčel. Pak, aniž by zvedl hlavu, dal průchod svým vzpomínkám: „Chceli jí hodit na hlavu pořádné balvan, aby nemohla v noci vylézt z hrobu. Ale já sem jim to nedovolil. Nadávali mi, že pré, dyž jí nerozmašírujó palicu, bude moct v noci z hrobu ven a všem pak bude škodit. „Ne-e,“ řek sem jim. A dobře sem udělal. Teď si aspoň za mnó přinde občas v noci povídat. Nésipš by mohla aji škodit, ale neškodí nikemu.“

Medvěd se smutně usmál, ale hned se pořádně zamračil: „Zato tamten!“ kývl hlavou ke kostelu. Pak popošel ke kostelní zdi. Na zemi tam v pravidelných rozestupech uviděl Soběk několik větších kamenů. Medvěd do jednoho z nich zuřivě kopnul.

„Zabil ju. To on ju zabil!“ řekl tichým hlasem plným hořkosti.

„Mojslav?“

„Žádné Mojslav. Dyť nebyl pokřtěné. Proto ho dali sem. Aby na něho aspoň z kostelní střechy padala nějaká voda, dyž přší. Jako na šecky, co umřeli dřív, než je pokřtili.“

„To nemá žádné méno?“

Ale Medvěd jako by neslyšel: „Tělo mu probodli takovym velkym klackem, aby nemoh ven. A vidiš? Stěně vyleze. Skoro každó noc. Nadává mi. Vyhrožuje. Teda on sotva umí mluvit, tož na mňa syčí, vrčí a cení zuby.“

„On sa narodil se zubama?“

„To sotva, asi mu dorostly až pak.“

„Nechce ťa aji hryznót?“

„To viš, že jo. Eště že pak donde Božidara a pošle ho zpátky. Je to jeho matka, tu on musi poslóchat. Tož de. Akorát že sa jí

pak nechce o ničem vykládat. Něspíš je na mně poznat, jak mňa ten malé nasral. Tož pak hned odende aji ona.“

„Dyby si sa znova oženil, měl by si pokoj od obóch.“

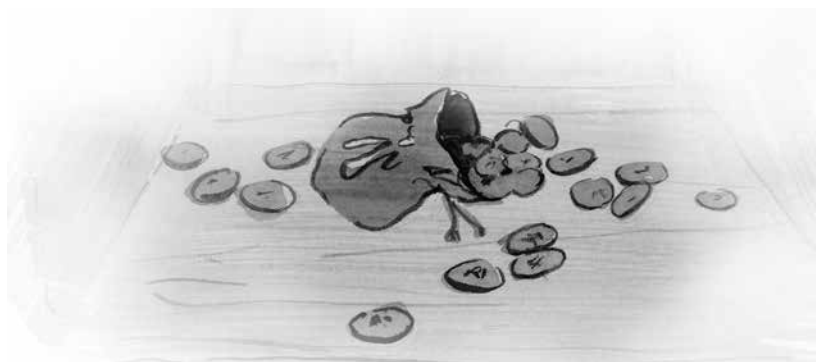
„Doví esli,“ zapochyboval Medvěd a hned odvedl řeč jinam: „Už si našel Ljuboslava?“

„Ne-e, nevím, kde šeci só.“

„Kde by byli? Vlastibor je něspíš šecky strčil do kupeckého dvorca.“

„Jak zme byli my?“

„Kam jinam?“

KAPITOLA DRUHÁ

o tom, jak to vypadá v Moravagradu

edvě se Soběkem se vydali do kupeckého dvorce. Byli tam všichni: Metoděj i Konstantin a kompletní žáci včetně Ljuboslava. Pár místních se snažilo pod dohledem majordoma Vlastibora zútulnit pro hosty to jinak celkem nehostinné prostředí. Konstantin stál ve vchodu do docela rozměrné roubenky a zubil se: „Tohle bude moravská Magnaura.“

„Magnaura? Co to je?“ nechápal Vlastibor.

„To je škola v Konstantinopoli. Přímě v císařském paláci. A tohle je zas příští škola na Moravě, takže moravská Magnaura,“ vysvětlil Konstantin. Byl v tom jistý sarkasmus, jak jistě čtenář pochopil. Čtenáře s pamětí možná napadne přirovnání k vokovické Sorbonně, ale tak to Konstantin sotva myslel.

„Co sa tam učí?“ zajímal se Vlastibor.

„Sedm liberálních umění,“ odtušil Konstantin.

„Co to je?“

„Rétorika, gramatika, dialektika.“

„Neřikal si náhodó sedum?“

„Taky aritmetika, geometrie, astronomie a hudba,“ doplnil seznam Konstantin.

„A to šecko budete učít aji tady?“ vyvalil oči Vlastibor.

„Vlastně proč ne?“ usmál se Metoděj. „To ale až později. Teď bude nejprve třeba naučit všechny glagolici. Číst i psát. Modlitby,

evangelia, liturgii. Až to všechno ti moravští mládenci zvládnou, dáme je vysvětit a budou z nich moravští kněží. Práce budou mít myslím docela dost.“

Vlastibor zkusil uznale pokývat hlavou, ale moc se mu to nepodařilo. Konstantin ho lehce poplácal po zádech: „Ono to ještě chvíli potrvá, než dojde na jejich vysvěcení.“

„Akorát naši kluci anebo aji ti, co ste je přivedli sebó?“ ukázal Vlastibor na Ljuboslava vycházejícího z roubenky.

„Tady seš,“ vykřikl Soběk, když ho uviděl. „Kde máš lyru?“

„Na čo lyru?“ podivil se Ljuboslav.

„Budem hrát na hodokvasu, my dva aji tady s Medvědem. Tož byzme si to měli taky trošky spolem zkusit.“

„On tiež hraje na dajaký inštrument?“ podivil se Ljuboslav.

„Na brumbál,“ napůl dotčeně, napůl pobaveně se uculil Medvěd.

„Brumbál? Nepoznám taký inštrument.“

„A famfrnoch znáš?“

„Hej, samozrejme.“

„U vás sa tomu říká famfrnoch, tady sa tomu říká brumbál,“ vysvětloval Soběk.

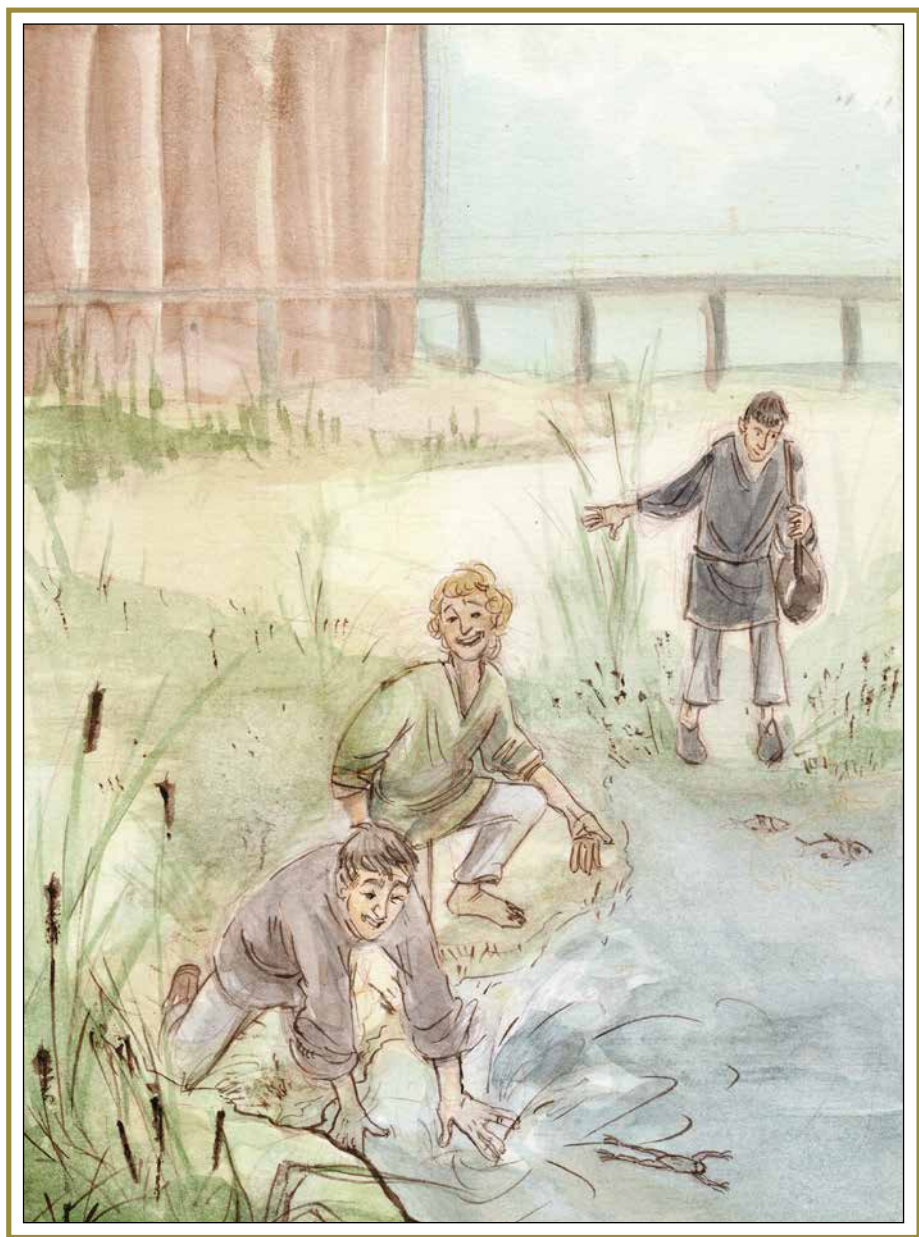
„Škoda, že tady není Komár. Ve štyrech byzme byli onačěši muzikářská družina, taková sa hned tak nevidí,“ skoro se zasnul Medvěd.

„Ani neslyši,“ dodal Soběk.

„Akorát že Komár je nespíš doma, on sem do Moravagradu donde akorát, dyž sa mu řekne,“ mávl rukou Medvěd.

„Rád by som si tiež pozrel celý Moravagrad, mohol by si mi urobiť sprievodcu?“ zeptal se Ljuboslav. „Skúšať môžeme hneď potom.“

„Já bych se velmi rád podíval do moravagradských kostelů,“ přidal se od vchodu do budoucího velkomoravského vysokého učení Konstantin.

„Já nespíš nésu ten pravé, aby sem moh ukazovat, kde co je,“ skoro se omlouval Soběk. „Už sem sice tady párkrát byl, ale aji tak bysem tady klidně moh zablódit. Ale hlavně tak vzácné hosty bude chcet tady provést nespíš samotné kniža.“

„Tož on samože vi, co sa patří,“ přidal se majordomus. „Akorát že ta vaša zpráva o té franské hlídce mu trochu zamotala palicu. Néprv bezpečnost a pak teprv šeco ostatní. Musite mu odpustit. Je kniža a má velkó zvodpovědnost. Já bysem ho mohl zkusit zastópit, dybyste chceli.“

„Ono jde jen o takové první seznámení, abychom věděli, kde co je,“ usmál se shovívavě Konstantin. „Ono se to netýká jen nás, ale i naši žáčkové by se tady měli porozhlédnout. Tady Soběk nebo Mojslav to jistě zvládnou.“

„Já se už s Moravagradem seznámil víc jak dost,“ vyšel před roubenku Naum. Zevnitř se ozval smích.

„Ať přijdeme kamkoliv, Naum se s novým prostředím seznámí opravdu rychle,“ smál se mladík, který vyšel hned za ním.

„Angeláre, to nebylo od tebe pěkné,“ zahrozil prstem Konstantin.

„Copak to není pravda?“ zahrál si na nevinného Angelár.

„Pojďte, mládenci,“ zavelel Konstantin. „Klimente, Sávo, přidejte se k nám.“

Z roubenky vyšli dva mladíci. Tvářili se poněkud nezúčastněně. Nebo se snažili vypadat nevinně? Podle Soběka to byli docela dobří kluci, ale mladšího Soběka celou cestu sem jako by přehlíželi.

„Já bych se docela rád podíval na opevnění,“ vmísil se do hovoru Metoděj. „Třeba bych pak mohl knížeti poradit co a jak při obraně hradíště.“

„Tož to by bylo dobré,“ souhlasil Vlastibor. „Člověk není nikdy dost chytré ani opatrné. Moravagrad je teda nedobytne,

o tem žádná. Akorát že my na to tady čučíme pořád. Ono není marné, dyž na to hodí oko nekdo odinud.“

„Tož to sa možem tady šeci trošky projit. Vemem to néprv kolem palisády a hlavní brány,“ souhlasil Medvěd.

„To jste tady postavili pro nás?“ rozmáchl se Sáva rukou po kupeckém dvorci a Angelár se tomu zasmál.

„To zrovna ne-e,“ ošil se majordomus. „Normálně to tady slóži jako kupecké dvorec. Dyž přijedó kupci a přivezó solu na solení, oni teda připlujó po Dunaju a pak to vemó po Moravě, tož to pak zvostávájó tady ve dvorcu. Akorát sa tady už dost dlóho neukázali, tož nevím, co s nima je.“

„Tak velký dvorec, to tady je asi dost velký obchodní ruch, ne?“ zajímal se Sáva. Angelár se znovu rozesmál.

„Tož jak kdy,“ připustil Vlastibor. „Občas sa tady kupci střídájó jak mraky na nebi. A pak zas najedno zničehonic tady chcípne pes.“

„A vozí sem ti kupci jenom sůl nebo i něco jiného?“ pokračoval v dotazech Sáva.

„Ze Sávy nebude nikdy pořádný kněz, Sáva by měl být kupcem,“ vyprskl Angelár.

„Tož osolit si kašu anebo kus masa, dyž náhodó je, to potřebujem šeci. Hebváb je spíš tak pro knížete a pár lidí kolem něho. Sem tam dovezó aji nějaké meče. Só pré tam za to docela přísné tresty, ale to akorát zdvihne jejich cenu.“

„A copak se vozí odtud?“ zajímal se dál Sáva.

„Co bys chtěl vozit odněkud, kde lišky dávají dobrou noc?“ znovu vyprskl Angelár.

„Ale o tom je přece obchod,“ bránil se Sáva. „Pokud by Morava nic nevyvážela, tak by brzy neměla za co dovážet. Krátkou chvíli to fungovat může, ale ne napořád,“ rozčilil se nad takovou donebevolající nevědomostí Sáva.

„No ony to nésó enem lišky, kdo tady dává dobró noc. A šecky ty potvory majó docela pěknó kožku. Tož ta sa tady dost kupuje,“ vysvětlil Vlastibor. „Taky med a vosk ztadyma celkem dost často vozijó.“

„A to je všecko?“ podivil se Sáva.

„Tož dlóhó dobu ztadyma vozili kupci aji otroky,“ nerad se pustil na tenký led majordomus. „Akorát že dneska je to tadyk všady samé křesťan a s křesťanskéma otrokama je to hóby obchod. Dyž si křesťan kópi křesťanského otroka, no tož sa snad zas tak moc nestalo. Akorát že ti otroci sa vozijó do Benátek a od tama pak do Egypta. K musulmanom.“

„Vy prodáváte křesťanské otroky Arabům?“ nemohl uvěřit Konstantin.

„Fčil je to zakázané, tož ani moc ne-e. Proto je taky kupecké dvorec vic prázdné než plné,“ vysvětlil důsledky současné moravské negativní obchodní bilance Vlastibor.

„A kde jste je tady drželi?“

Majordomus pochopil, že Konstantina svou odpovědí vůbec nepotěší. „Tož tady, jak budete zvostávat vy,“ řekl opatrně.

„V moravské Magnauře?“ znovu vyprskl Angelár.

„Takže místy, kde bude naše škola, prošel nejeden křesťanský mučedník,“ nevěřicně pokýval hlavou Konstantin.

„Tož mučedník, to zrovna ne-e,“ bránil se Vlastibor. „Dyž chceš dostat za otroka dobró cenu, tož to sa musíš o něho řádně starat. Dyž só otrokovi vidět žebra, tož za něho nedostaneš skorem nic. Ti tady byli pěkně vykrmovaní, ti sa tu měli jak prasata ve rži. Ani sa jim pak z tadyma nechcelo. Ale v posledních letech tady ani moc křesťani nebyli. A aby bylo co prodávat, tož to sa pro ně muselo až k Visle. To je dost daleko, tož to už ani ten obchod s otrokama fčil néni, co to bévalo.“

„Můžeme se tedy vydat na prohlídku?“ dal najevo jistou netrpělivost Metoděj.

„Jo, tož pote,“ souhlasil Vlastibor a vyšel z kupeckého dvorce. Ostatní ho následovali. Když přešli most, Metoděj se zastavil: „Ta voda v příkopech se napájí odkud?“

„To nésó žádné příkopy,“ rozesmál se Vlastibor. Byl rád, že mohl opustit citlivé téma obchodů s otroky, zejména křesťanskými. „To só ramena Moravy.“

„Ramena řeky Moravy?“ ujišťoval se Metoděj. „Takže když přípluje loď po Dunaji, může se pak dát po řece Moravě až sem. Je to tak?“

„No vlastně jo,“ připustil Vlastibor. „Ale jak vidíš sám, velká loď sa sem nevende. Dyž přivezó náklad soli, tož někerá sa ani do Moravy netrefí, jak je velká, a celé náklad sa musí dovézt od Dunaja na vozech.“

„Ale středně velká loď se sem dostane,“ ujišťoval se Metoděj. Vlastibor se v duchu snažil určit, jak velká je středně velká loď, a pak přikývl.

„Takže kdyby se nenaložila solí, ale vojáky, tak se snadno dostanou až pod palisádu.“

„Něspíš jo, ale to by hned na ně začali svrchu střílat a házet šeckeró možné.“

„Pokud by na lodi zaujali formaci želvy, tak by jim to moc neublížilo.“

„Formace želvy?“ nechápal Vlastibor. „Co to je?“

„Starodávná vojenská formace ještě z dob římských legií. Dneska se už ani necvičí, jen se ukazuje na začátku výcviku.“

„A jak sa to dělá?“

„To si dají vojáci štíty nad hlavu pěkně jeden vedle druhého. Tehdy se ovšem používaly trochu jiné štíty.“

„Jo tak, tož to by s těma dnešními moc nešlo,“ spokojeně se usmál Vlastibor.

„Ale kdyby měli útočníci štíty podle starého vzoru, bylo by zle,“ nevzdal se Metoděj.

„Dófám, že to nepudeš Ludvíkovi radit,“ znejistěl major-domus.

„Samozřejmě že ne. Ale když se připravuje obrana, je dobré se na ni podívat i očima útočníka. Tady možná už na to přišel sám.“

„Dyž v zimě začne mrznót, tož to by sa k palisádě dostali aji bez lodi,“ přemýšlel nahlas Vlastibor.

„To máš naprostou pravdu. Zimní tažení má nejen své nevýhody, ale i výhody.“

Metoděj si všiml, že se ostatní přestali zajímat o využití říčních ramen pro obranu hradiště. Naum pozoroval ve vodě hejno ryb a Angelár s Klimentem se pokusili chytit skokana, ten jim však snadno utekl.

„Ještě o tom promluví s knížetem,“ uzavřel debatu Metoděj. „Vidím, že se můj bratr třese na ten velký kostel, tak si ho pojdme prohlédnout.“

„On ale ešče není vysvěcené.“

„Zatím ne, ale jistě brzo bude.“

„To by se mohl zasvětit svatému Klimentovi,“ doplnil bratra Konstantin.

Vydali se směrem k velkému kostelu nedaleko od knížecího paláce. Největší kostel na celém hradišti. Kamenná stavba, šindelová střecha.

Vlastibor sáhl po klice, otevřel a vstoupil. Ostatní ho následovali. V kostele byla skoro tma. Rozhlíželi se. Oči nepřivyklé šeru neviděly nic.

„Já vědět, že vy přijít,“ ozvalo se od oltáře.

Z přítmi se vynořila nezřetelná postava. Oči si naštěstí zvykají na tmu rychle. Z nezřetelné postavy byl najednou benediktinský mnich.

„Já být Krispin,“ představil se. „Když kníže poslat arcipresbyter Wilibald zpátky, já se starat o kostel.“

„Já myslel, že kníže poslal všechny bavorské mnichy zpátky do Pasova.“

„Arcipresbyter a další vrátit se do *Passau*. Já zůstat, protože kostel potřebovat starání se.“

„Já myslel, že ten kostel není vysvěcený,“ zarazil se Metoděj.

„Tak, tak, nebýt vysvěcený. Biskup Hartwig být velmi nemocný, on nemožnost cestovat, on nemožnost vysvětit kostel,“ zarmouceně vysvětloval Krispin. „Ale i smutný kostel bez vysvěcení potřebovat starání se.“

Soběk i v tom sporém osvětlení rozeznal na stěně jakousi malbu. Přistoupil blíž. Ženská postava v modrém plášti hledí vyděšenýma očima na okřídlené stvoření před ní.

„To je Zvěstování,“ ozvalo se za Soběkem. Soběk se otočil. Stál za ním Konstantin.

„Zvěstování? Co to je?“ zajímal se Soběk.

„Přece zvěstování Panně Marii, že počne z Ducha svatého. To už stojí v evangeliu, co ho sepsal svatý Lukáš.“

„Panna Maria? To jako Bohorodička? A proč sa tváří tak zděšeně? Ten ju teda pěkně vyděsil.“

„Ale to je archanděl Gabriel,“ trpělivě vysvětloval Konstantin. „Jak vidíš, má křídla.“

„To nespíš skrz ty křídla sa ta chuděra tak lekla.“

„Myslíš, že anděl by měl létat i bez křídel?“ přidal se Metoděj. „Možná. Ale oni mají křídla i na všech obrazech v Konstantinopoli, takže to sotva můžu kritizovat. I když podle mě by se andělé měli vznášet i bez křídel. Jsou to andělé, a žádní čápi.“

Kdyby měli křídla, tak by se na špičku jehly nevešel ani jeden. Ale jinak zdejší malíři nejsou tak špatní, jak jsem si myslel. Ty proporce jsou samozřejmě trochu mimo, ale ne zase tak moc. A ta kompozice taky celkem ujde.“

„A co barvy?“ studoval fresku dál Konstantin.

„Vy sem snad vozíte lapis lazuli?“ podivil se Metoděj. „Podívej, Konstantine, na tu modrou. To musí být ultramarín. Co jiného by to bylo?“

„Ano, ta barva sem přivezt,“ přisvědčil otec Krispin, který se vynořil za Metodějem. „Moc drahá barva, ta modrá. Ale na Bohorodička nesmět šetřit.“

„Kdo to maloval?“ zajímal se Metoděj.

„Bratr Gregor. A pomáhat jeden mladík z Moravagrad.“

„Mohli bychom se setkat s otcem Gregorem?“

„Ne, bratr Gregor muset odejít do *Passau*.“

Soběk si nebyl jistý, o čem se vede řeč, ale všiml si na protější stěně dalšího vyobrazení. Vydal se k němu. Tady vysvětlení nepotřeboval. Kříž a na něm mužská postava. Soběk si povzdechl. Vtom mu silná mužská ruka zatlačila na rameno, až se lekl. Tlak nepovoloval, vykroutit se nešlo. Klesl na kolena. Otočil se a za ním klečel kovář Medvěd. Soběk se váhavě pokřičoval. Medvěd spokojeně přikývl. Ostatní návštěvníci se k nim připojili.

Když všichni povstali, zadíval se Metoděj na fresku a uznale poznamenal: „Tehle malíř by se uživil i v Konstantinopoli. Ty proporce trefil pěkně.“

„Proporce nejsou všechno,“ oponoval bratrovi Konstantin. „Ale podívej se do Spasitelovy tváře. Vidíš tam tu bolest? Bolest opuštěného člověka? Bolest člověka, na kterého všichni zapomněli? A nejen lidé. Nejen lidé. Bože můj, bože můj, proč jsi mě opustil?“

„Všichni lidé ne,“ nechal se vtáhnout do polemiky Metoděj a ukázal na skupinku truchlících u paty kříže.

„Ano, úplně všichni ne. Jeho matka, Marie z Magdaly, svatý Jan. Ale co třeba Petr? Byl to jeho nejbližší žák. A přece ho třikrát zapřel.“

Metoděj neodpověděl, jen si mlčky dál prohlížel fresku. „To taky maloval bratr Gregor?“

„Ne, bratr Gregor být pryč,“ potřásl smutně hlavou Krispin. „To malovat ten pomocník z Moravagrad.“

„Jak se jmenuje?“

„Gorsky, Goral, nebo tak nějak,“ lovil v paměti otec Krispin. „Ne, ne,“ opravil se najednou. „Gorazd se jmenovat.“

„A ten taky odešel do Pasova?“ zajímal se Metoděj.

„Ne, ten zůstat. On chtít jít s bratr Gregor, on chtít víc se naučit. Ale kníže nedovolit, tak Gorazd zůstat.“

Soběkovi neuniklo, jak dlouze na sebe Metoděj s Konstantinem hleděli, ani jeden z nich však neřekl nic. Pak Metoděj přesunul svůj pohled k oltáři a po chvíli zase zpět ke Krispinovi: „Takže ty se staráš o kostel, aby sem nezatékalo a aby tady bylo čisto. A co duchovní služba?“

„Nějaký pohřeb, šest celkem, poslední pomazání, sedm celkem, nějaká zpověď.“

„Tož to sa nespíš nějaké moribundus ešče vyvlík Moraně z náruče, co?“ pokusil se o žert Medvěd.

Metoděj na něj pohlédl tázavě, Krispin káravě.

„A co Boží služba, co mše?“ zajímal se Konstantin.

„Nevysvěcený kostel, to být špatně, Bůh moc neslyšet. Svatý Petr být vysvěcený, ale malý a moc tmavý. Když mše tam, Bůh snad trochu slyšet,“ váhavě se pousmál Krispin, „ale já pochybovat. Rád sloužit mše tady. Kostel nevysvěcený, ale krásný.“

„Když je kostel nevysvěcený, je to opravdu tak velký problém?“ podivil se Kliment.

„Mši můžeš sloužit vlastně kdekoliv, tedy skoro kdekoliv,“ dal se do vysvětlování Konstantin. „Ale když ji sloužíš ve vysvěceném kostele, jsi Bohu blíž. A Bůh tě slyší. A co je hlavní: i tvé srdce se víc otevře.“

„Ale krásný kostel srdce otevřít, i když nevysvěcený. Proto já sloužit víc mše tady, a ne ve vysvěcený svatý Petr,“ dodal na vysvětlenou Krispin.

„My budeme sloužit mše taky tady, že?“ pohlédl na Metoděje Konstantin.

Ten se zamyšleně rozhlédl kolem. Pak se usmál: „Jitřní tady bude sloužit ten, kdo přijde dřív.“

Krispin zaváhal a pak přikývl.

„Tož viděli ste šecko, co ste chteli vidět?“ zeptal se Medvěd.

„Všechno snad ještě ne,“ váhavě zavrtěl hlavou Konstantin, „ale abych se přiznal, už jsem trochu unavený a docela rád bych si odpočinul.“

Žáci s ním nadšeně souhlasili.

o tom, jak zkouší muzikáři, a objeví přitom kánon

Soběk zvedl prst. „Poslouché, Ljuboslave, já su Soběbor a šeci mi přitem říkajó Soběk. Dyž seš fčil tady s nama, tož to seš teda Luboš,“ popsal začátek Ljuboslavovy domestikace Soběk. „Tož aji by si měl spiš mluvit po našem. Ne, že by ti nikdo nerozuměl, oni ti rozumijó, akorát že sa u teho někeři moc tvárijó.“

„Tož dobre, od teraz som Luboš,“ postavil se poslušně Ljuboslav, či od teď vlastně Luboš, do jakéhosi pozoru, tedy spíš velkomoravského pozoru. Když si všiml, jak se Soběk zaškaredil, opravil se: „Tož dobře, odedka su Luboš.“

„Od fčil,“ opravil ho Soběk.

„Od fčil,“ přisvědčil Luboš.

Soběk pochvalně přikývl: „Ono to pude.“

Seděli kousek venku za palisádou, pár kroků od mostku do podhradí. Tři muzikanti, tři nástroje, jedna zkouška. Na zítřejší uvítací hostině budou hrát a nebylo by dobře, kdyby na ně Rastislav pustil svoje psy. Rastislav měl ucho a kdysi dávno to prý i udělal. Ale to muselo být dost dávno, protože když tady Soběk posledně hrál, nic takového se nestalo. A kníže mu dokonce během hry jako projev uznání hodil jablko. Ale jeden nikdy neví. Před vzácnými hosty by se nejspíš kníže držel zpátky. A navíc je přece každý muzikář

radši, a v tom nebyl Soběk výjimkou, když se lidem líbí, co hraje.

„Důležité je, aby nám to šlo dohromady aji v muzice,“ přemítal Mojslav řečený Medvěd. „Jak to neklape mezi muzikářama jako lidima, tož ono to pak nešlape ani v muzice. To sem si všim už mockrát.“

„Chceš snad říct, že tady s Lubošem ti to moc neklape?“ podivil se Soběk.

„Tož to právě navopak,“ usmál se s převahou Medvěd. „I když zme si zatím moc spolem nezahráli.“

„A tož keró?“ luskl prsty Soběk.

„No keró? Jasně, že tu našu.“

„Kerá to je? My jich máme vic!“

„To sice jo, ale při keré sa ženském rozjíždijó nohy tak, že s nima pak není k vydržení?“ zahalekal Medvěd.

Soběk vyvalil překvapeně oči na Medvěda: „To jakože ty už...“

„Šak su taky akorát člověk,“ vzdychl Medvěd a bujará nálada jako by ho v tu chvíli přešla.

„Tož jasně,“ chápavě sklonil hlavu Soběk a obrátil se k Lubošovi: „Tu, co zme hráli v Niši, jak sa ti moc líbila.“

Začali hrát. Po mostku přicházela mladá žena s malým tvořečkem u prsu. Na chvíli se o kousek dál zastavila, možná i poslouchala, ale pak zase pokračovala dál. Muzikářů jako by si ani nevšimla. Ti byli taky soustředěni na hudbu, ale pak se najednou Medvěd zarazil a přestal hrát.

„Už to chvílu poslouchám, jaksi sa to rozjelo,“ zamračil se a ohlédl se po odcházející ženě. Soběk s Lubošem rozmrzele přikývli.

„Sem ju naladil, ešče než zme šli sem,“ mračil se Luboš.

„Akorát že vám dvěma to fčil nende moc dohromady,“ zavrtěl hlavou Medvěd.